

УДК 378:371.59

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Наталія Лізньова

*Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди
вул. Сухомлинського, 30, 08401 Переяслав-Хмельницький, Україна*

Розглянуто пріоритетні напрями розвитку студентського самоврядування в контексті Болонського процесу, зокрема, підвищення ефективності взаємодії студентського самоврядування та адміністрації, поширення студентського самоврядування на міжнародний рівень. За цими напрямками необхідно модернізувати педагогічну освіту в Україні. Простежено роль студентського самоврядування у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: пріоритетність, Болонський процес, виховання, студентське самоврядування, модернізація, освіта.

Україна чітко визначила орієнтир на входження в загальноєвропейський освітній простір. Одним з інструментів поглиблення відносин з іншими країнами та подальшої інтеграції до Європейського Співтовариства є приєднання нашої держави до Болонського процесу, що потребує радикальної модернізації освіти в контексті європейських вимог. У сучасних умовах особливої актуальності набуває питання розвитку студентського самоврядування, зокрема, його пріоритетних напрямів. Адже без вирішення проблем самоврядування студентів неможливо досягти європейської якості освіти, готувати конкурентоспроможних фахівців.

Аналіз наукової літератури свідчить, що висвітленню питання модернізації педагогічної освіти в контексті Болонського процесу, зокрема студентському самоврядуванню, присвячено праці В. П. Андрущенко, Б. В. Клименка, В. Г. Кременя, С. М. Ніколаєнка, І. В. Мороза, М. Ф. Степко, Е. І. Сокола, Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО та ін. Проблему розвитку студентського самоврядування досліджували В. С. Демчук, М. І. Соловей та ін.

Однак, на нашу думку, недостатньою мірою приділяється увага актуальному питанню пріоритетних напрямів розвитку студентського самоврядування вищого навчального закладу в контексті Болонського процесу, яке ми розглянемо. Адже сучасні соціально-політичні та економічні обставини характеризуються високим динамізмом різноманітних змін, пошуком відповідних пріоритетів, упровадженням тих чи інших інновацій. Політичний контекст їх визначається утвердженням незалежної

суверенної правової соціальної держави, формуванням громадянського суспільства, європейських ринкових відносин, демократизму на всіх рівнях суспільної організації. Ці процеси потребують ретельного і терпеливого виховання соціально активної позиції студента, культури мислення і дії, самостійності його та відповідальності. Це тісно пов'язано з розвитком студентського самоврядування у вищому навчальному закладі, пріоритетними напрямками та формуванням його життєздатної системи.

Сучасний вищий навчальний заклад повинен формувати нову генерацію української інтелігенції, яка братиме участь у розбудові незалежної європейської держави. Сучасний етап ринкової економіки ставить принципово нові вимоги до спеціаліста. Найважливіші серед них такі: раціоналізм та прагматизм; високий рівень професіоналізму; активність; діловитість, мобільність; почуття відповідальності; вміння працювати; вміння швидко орієнтуватися у ситуації, прийнятті рішення; потреба підвищувати рівень знань; наявність культури ділової етики і спілкування. Реалізація важливого і складного завдання формування нової генерації української інтелігенції потребує створення такої виховної системи вищого навчального закладу, яка головну увагу зосереджує на особистості кожного студента, сприяє його самоутвердженню, самореалізації як професіонала своєї справи, як справжнього патріота, громадянина України. А найвагоміші соціокультурні характеристики українського суспільства і визначення майбутнього України повинні бути уособлені перспективами розвитку духовності та моралі, культурних запитів і потреб сучасної студентської молоді.

На думку С. О. Нікітчиної, специфіка сучасного виховання полягає у набутті молодим поколінням соціального досвіду, успадкування, міжнаціональних взаємин, формуванні в особистості рис громадянина України, розвиненої духовності, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, трудової та екологічної культури, розвитку індивідуальних здібностей і талантів [7, с. 12].

Головною метою виховного процесу вищого навчального закладу повинно бути створення такого морального клімату, який би допоміг майбутнім фахівцям реалізувати мету власного життя. А введення студентського самоврядування деякою мірою допомагає розв'язати це питання, воно виконує організаторську, виховну, комунікативну та інші функції. Виховна функція студентського самоврядування вищого навчального закладу відіграє головну роль. У Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті головною метою визнано створення умов для особистісного розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина України, який зберігає і продовжує українські культурно-історичні традиції, шанобливо ставиться до рідних святих, української

мови, історії; для формування покоління, здатного навчатись упродовж життя; сприяння консолідації української нації, інтеграції України в європейський і світовий простір як конкурентноспроможної і процвітаючої держави [8]. Впровадження студентського самоврядування у вищих навчальних закладах є реалізацією громадянських прав студентів, формування у них почуття відповідальності, вміння вирішувати соціальні, економічні та культурно-освітні проблеми.

У сучасному вищому закладі освіти студентське самоврядування слід розглядати як підсистему в системі управління навчально-виховним процесом, діяльність якої спрямована на забезпечення виконання студентами своїх обов'язків, захист їхніх прав, соціальних, економічних, творчих та інших спільних інтересів, сприяє гармонійному розвитку особистості й здійснюється на основі добровільної участі студентів в організації їхньої життєдіяльності.

Студентське самоврядування – це самостійна громадська діяльність студентів, спрямована на реалізацію функцій управління вищим навчальним закладом, що визначається ректоратом (адміністрацією), деканатами (відділеннями) і здійснюється студентами на засадах самодіяльності й саморегулювання відповідно до мети і завдань, які стоять перед студентськими колективами. Така діяльність охоплює побут і дозвілля, навчально-виховну, науково-дослідну, спортивно-оздоровчу діяльність нашого університету, функціонує на рівні університету, факультету, академічної групи, курсу, гуртожитків. Водночас студентське самоврядування є дієвою формою самовиховання. Воно сприяє задоволенню молодіжних потреб, реалізації студентських інтересів, є середовищем спілкування і взаємодії молоді. Завдяки студентському самоврядуванню формується активність молодої людини. У процесі вирішення різних проблем студент відчуває свою участь у житті вищого навчального закладу, що не тільки активізує його пізнавальну діяльність, а й сприяє набуттю практичних навиків управління громадськими справами, оволодінню системою знань, умінь і навичок, необхідних для виконання соціальних, організаторських та інших функцій майбутнього фахівця.

Отже, студентське самоврядування стає важливим чинником удосконалення навчально-виховного процесу, який спрямований на якісне навчання європейського рівня, виховання духовності й культури студентів; формування національно-громадянської позиції й політичної культури; чинником формування нової еліти, виявлення потенційних лідерів, вироблення у них навичок управлінської та організаційної роботи з колективом.

На наш погляд, тільки спільний пошук форм участі студентів у виховному процесі може сприяти досягненню відповідності випускників до

нових вимог суспільства. З огляду на це протягом останніх років представники студентського самоврядування, профспілки студентів, професорсько-викладацький склад, деканати і ректорат Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди аналізують наявні варіанти студентського самоврядування. Завдяки цьому є можливість вносити корективи і розглядати його перспективу та пріоритети.

Проблема студентського самоврядування у Переяслав-Хмельницькому університеті імені Григорія Сковороди зумовлена прагненням подолати ситуацію, що склалася, – майбутній фахівець виявився осторонь від управління своєю життєдіяльністю в межах вищого навчального закладу. Функції із забезпечення відповідного рівня успішності студентів, дисципліни, їхньої громадської активності у переважній більшості виконували деканати і кафедри. Ця ситуація зумовила певною мірою втрату студентської самостійності, призвела студентів до байдужості у навчанні та пасивності у громадському житті. Шукаючи вихід з такого становища, вчена рада та ректорат поставили завдання, пов'язані з посиленням впливу громадської думки студентського колективу, створенням у кожній академічній групі атмосфери нетерпимості до фактів порушення трудової дисципліни. Виконуючи ці завдання, дійшли таких висновків:

1. Пріоритетним напрямом у вихованні студентів є посилення колективізму і товариської взаємодопомоги серед студентів, а не лише їхньої особистої відповідальності й зацікавленості в результатах процесу зростання їх освіченості, інтелекту, творчого потенціалу;
2. Виховати особистість, здатну відповідати за результати навчання і праці, можливо лише за наявності реальної участі студентів в управлінні навчально-виховним процесом.

Сьогодні Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет без надмірної опіки професорсько-викладацького складу веде молодь до навчання, праці й відпочинку, формуючи національну свідомість і самосвідомість, власну гідність, вселяючи віру у власні сили, розвиваючи прагнення власною працею зробити життя кращим, а не бути пасивним споживачем. Мета самоврядування в університеті – сприяти сумлінному виконанню студентами своїх обов'язків з одночасним захистом їхніх законних прав й інтересів. Органи самоврядування, акумулюючи й узагальнюючи пропозиції студентів про поліпшення виховної роботи, можуть і ефективно сприяють раціональному використанню навчального часу, впровадженню активних форм і методів навчання, контролю за якістю знань і самостійної підготовки студентів. Усі зусилля адміністрація

університету і виконавчі органи студентського самоврядування спрямовують на те, щоб реально і повноцінно удосконалити студентське самоврядування.

З огляду на це постає потреба виділення головних і пріоритетних напрямів студентського самоврядування. Головні напрями діяльності студентського самоврядування Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету:

- забезпечення виконання студентами своїх обов'язків (додержання законодавства, моральних, етичних норм, систематичне й глибоке оволодіння знаннями, практичними навичками, професійною майстерністю, підвищення загального культурного рівня, додержання Статуту, Правил внутрішнього розпорядку університету);
- сприяння навчальній, науковій і творчій діяльності студентів, їх працевлаштуванню;
- сприяння захисту інтересів та прав студентів (користування навчальною, науковою, виробничою, культурною, спортивною, побутовою, інформаційною, оздоровчою базою університету; участь у науково-дослідній роботі та у громадському самоврядуванні, вирішенні питань удосконалення навчально-виховного процесу, науково-дослідної роботи, організації дозвілля, побуту; участь у наданні стипендії, гуртожитку; трудова діяльність; створення відповідних умов навчання та праці; захист від будь-яких форм експлуатації, від дій науково-педагогічних та інших працівників, які порушують права або принижують їхню честь і гідність; заборона відволікання студентів з використанням навчального часу (крім випадків, передбачених рішеннями Кабінету Міністрів України, на здійснення заходів, не пов'язаних з процесом навчання);
- розвиток громадської активності студентів; формування національно-громадянської позиції; виховання патріотизму, потреби додержання законодавства, моральних та етичних норм;
- популяризація здорового способу життя, запобігання вчиненню студентами правопорушень, попередження алкоголізму і наркоманії;
- участь органів самоврядування у загальноміських програмах і заходах, що проводяться під керівництвом чи за ініціативою міської держадміністрації;
- організація культурно-освітньої і фізкультурно-масової роботи, дозвілля та відпочинку студентів.

Ефективна реалізація вищезазначених напрямів сприятиме розвитку студентського самоврядування, а отже, зростанню відповідальності кожного студента за кінцевий результат своєї праці, що є найбажанішим результатом для педагогів та для самого студента.

На підставі аналізу наукової літератури та практики ми визначаємо такі пріоритетні напрями розвитку студентського самоврядування:

1. Утвердження студентського самоврядування та підвищення ефективності взаємодії з адміністрацією, що повинні існувати як дві підсистеми управління вищим навчальним закладом. Адже “студентство є повноправним партнером в управлінні вищою освітою” [9, с. 7]. Ця система взаємовідносин, основується на принципі співпраці, можлива лише за таких умов: деканати передають студентським радам певні повноваження, функції, що стосуються життєдіяльності студентів; студентські ради мають певну свободу дій в межах їхніх повноважень; шляхом вільного і загального голосування обирають актив студентського самоврядування; адміністрація стежить за діяльністю студради. Важливо визначити рівень повноважень, функцій кожної з них, щоб повною мірою допомогти студентам реалізувати свої права та обов’язки.

2. Надання потужної консультативної та матеріальної підтримки університетській самоорганізації. Наприклад, студентське самоврядування Франції, Великої Британії має потужне фінансування з боку університетів, державних установ, спонсорів, а також прибутки від власної університетської комерційної діяльності [9, с. 10]. Необхідно студентським радам університету надати можливість створити і керувати такими комерційними установами, як студентські газети, спортивні та оздоровчі клуби, студентські кафе тощо.

3. Поширення студентського самоврядування на міжнародний рівень (забезпечення обміну студентами, які беруть активну участь в університетському самоврядуванні, та удосконалення системи організації співпраці органів самоврядування зі студентами інших вищих навчальних закладів України та зарубіжних держав). Це надасть можливості участі у Національному європейському союзу студентів, до складу якого належать представники країн Європейського Співтовариства, сприятиме подальшій студентській співпраці, реалізації спільних програм на міжнародному рівні.

Отже, реалізація пріоритетних напрямів розвитку студентського самоврядування є важливою умовою удосконалення навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі, виведення його на міжнародний рівень, а також ефективним чинником розвитку і модернізації суспільства, формування майбутньої еліти нації.

Маючи орієнтир на стандарти зарубіжного досвіду, перспективами подальших розвідок є проблема удосконалення планування й реалізації

ресурсного забезпечення студентського самоврядування; визначення повноважень його виконавчих органів; вивчення діяльності студентських рад а також зарубіжних громадських молодіжних об'єднань, студентських організацій, товариств, клубів за інтересами тощо.

1. *Андрущенко В. П.* Модернізація педагогічної освіти в контексті Болонського процесу // Вища освіта України. 2004. № 1. С. 5–9.
2. Вища освіта в Україні: Навч. посіб. // За ред. В. Г. Кременя, С. М. Ніколаєнка. К., 2005.
3. Закон України “Про вищу освіту” // Освіта України. 2002. 26 лют. С. 2–7.
4. Соловей М. І., Демчук В. С. Виховна робота у вищому навчальному закладі. К., 2003.
5. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес / За ред. М. Ф. Степко. К., 2004.
6. *Мороз І. В.* Болонський процес – це конкретні рішення та дії // Вища освіта України. 2005. № 1. С. 29–36.
7. Методичні рекомендації до проведення виховної роботи у вищих навчальних закладах (на матеріалах Волинського інституту економіки та менеджменту) / Уклад. д-р пед. наук С. О. Нікітчина. Луцьк, 2001.
8. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. 2002. 23 квіт.
9. Студентське самоврядування як невід’ємна складова демократизації вищої школи (Рекомендації щодо проведення у вищих навчальних закладах першої лекції). К., 2005.
10. *Товажнянський Л. Л., Сокол Е. І., Клименко Б. В.* Болонський процес: Цикли, ступені, кредити: Монографія. Х., 2004.

**FOREGROUND TRENDS OF STUDENTS' SELF-GOVERNMENT
DEVELOPMENT****Nataliya Liznova**

*Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University of Pereyaslav-Khmelnyts'ky
Sukhomlyns'ky Str., 30, UA-08401 Pereyaslav-Khmelnyts'ky, Ukraine*

The article considers the foreground trends of students' self-government in the context of Bologna process, first of all the development of effective students' self-government and administration cooperation, and students' self-government improvement according to international level. It states the necessity of modernizing education in Ukraine regarding to the denoted trends. It also describes the role of the student's self-government in higher school.

Key words: priority, Bologna process, formation, students' self-government, modernization, education.

Стаття надійшла до редколегії 06.10.2005

Прийнята до друку 18.05.2006